

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021

www.spis.gov.pl

1. Co to jest spis powszechny?

Termin „powszechny spis ludności” definiuje się jako „działanie realizowane w regularnych odstępach czasowych, celem oficjalnego zliczenia ludności na terytorium danego kraju oraz jego najmniejszych obszarach geograficznych, wraz z zebraniem informacji dotyczących wybranych cech demograficznych i społecznych dla ludności ogółem”.

Działanie to obejmuje proces zbierania (poprzez spisanie w terenie lub wykorzystanie informacji opartych na rejestrze), przetwarzania i agregowania informacji, a także ocenę, rozpowszechnianie, pomiar precyzji oraz analizę danych demograficznych, ekonomicznych i społecznych. Zgodnie z zaleceniami Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), przygotowanymi wspólnie z Unią Europejską, spisy ludności i mieszkań powinny odbywać się na przełomie poszczególnych dekad w roku kończącym się na „1”. **W Polsce ostatni Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań był przeprowadzony w 2011 r.**

2. Z jakich przepisów prawnych wynika obowiązek realizacji przez Polskę spisu powszechnego ludności i mieszkań?

Obowiązek realizacji spisów nakłada na państwa członkowskie Unii Europejskiej art. 4 Rozporządzenia (WE) nr 763/2008 Parlamentu Europejskiego i Rady z 9.07.2008 r. Spisy powszechne są realizowane zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym komisji (UE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów (Dz. Urz. L 78 z 23.3.2017, str. 13). Rozporządzenie nr 763/2008 jest aktem prawnym, ustanawiającym wspólne zasady dla wszystkich krajów członkowskich dotyczące dostarczania danych na temat ludności i mieszkań. Każde z państw członkowskich jest obowiązane, zgodnie z jego art. 1, do dostarczenia co dziesięć lat wyczerpujących danych objętych tematami spisu. Rozporządzenie określa również:

- okresy referencyjne dla realizacji spisów,
- zakres pozyskiwanych w spisach informacji,
- formy i zakres informacji wynikowych.

Przyjęta regulacja dotycząca spisu ludności i mieszkań dopuszcza swobodny wybór źródeł danych i metod przeprowadzania spisów. Jednocześnie zobowiązuje wszystkie kraje do zagwarantowania wysokiej jakości i pełnej porównywalności wyników przeprowadzanych spisów.

Krajową podstawą prawną realizacji Narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań jest ustawa z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1775).

3. Do czego służą wyniki spisu?

Spis ludności i mieszkań jest jedynym badaniem, które pozwala na pozyskanie szczegółowych informacji o liczbie ludności, jej terytorialnym rozmieszczeniu, strukturze demograficzno-społecznej i zawodowej, migracjach (w szczególności pracowniczych), o gospodarstwach domowych i rodzinach, a także ilościowym i jakościowym stanie zasobów mieszkaniowych i budynkowych. Informacje te są zbierane na wszystkich szczeblach podziału terytorialnego kraju: ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym. Dzięki takiemu podejściu, na podstawie zebranych w spisie powszechnym informacji, możliwe jest uchwycenie obrazu społeczeństwa, sporządzenie pewnego rodzaju fotografii aktualnego stanu i kondycji społeczeństwa. Dane te są wykorzystywane do planowania społeczno-

gospodarczego, a także kreowania polityk w szczególności rynku pracy, edukacyjnej, zabezpieczenia społecznego, zdrowotnej, rodzinnej.

4. Kiedy odbędzie się najbliższy Narodowy Spis Ludności i Mieszkań?

Od 1 kwietnia do 30 czerwca 2021 r. według stanu na 31 marca 2021 r.

5. Jaki jest zakres podmiotowy spisu? (Kto jest objęty spisem?)

Spisem obejmuje się:

- osoby fizyczne stale zamieszkałe i czasowo przebywające w mieszkaniach, budynkach i innych zamieszkanym pomieszczeniach niebędących mieszkaniami na terenie Polski, osoby fizyczne niemające miejsca zamieszkania;
- mieszkania, budynki, obiekty zbiorowego zakwaterowania i inne zamieszkałe pomieszczenia niebędące mieszkaniami.

Spisem powszechnym nie obejmuje się:

- szefów oraz cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków ich rodzin oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów międzynarodowych lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- mieszkań, budynków, obiektów oraz pomieszczeń będących własnością przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych.

6. Jaki zakres informacji będzie zebrany w spisie?

Zakres informacyjny spisu ludności i mieszkań wynika z krajowych potrzeb informacyjnych wskazanych w polskich aktach prawnych i strategiach, z zapotrzebowania użytkowników danych oraz zobowiązań międzynarodowych, w tym w szczególności z Rozporządzenia WE nr 763/2008 w sprawie przeprowadzenia spisów ludności i mieszkań. W spisie powszechnym zostaną zebrane informacje w ramach następujących tematów badawczych:

- Stan i charakterystyka demograficzna ludności, tj. płeć, wiek, stan cywilny, miejsce zamieszkania,
- Poziom wykształcenia,
- Aktywność ekonomiczna,
- Niepełnosprawność,
- Migracje wewnętrzne i zagraniczne,
- Charakterystyka etniczno-kulturowa (tj. przynależność do narodu lub grupy etnicznej, język używany w domu, przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego),
- Gospodarstwa domowe i rodziny,
- Stan i charakterystyka zasobów mieszkaniowych (mieszkania i budynki)

W spisach powszechnych nie pytamy o zarobki i dochody.

7. Czy spis jest obowiązkowy dla każdego ?

Udział w spisie powszechnym jest obowiązkowy. Dodatkowo w najbliższym spisie powszechnym, w 2021 r. **obowiązkowe jest dokonanie samospisu internetowego.** Formularz, który w czasie spisu będzie dostępny na stronie www.spis.gov.pl wypełniają osoby pełnoletnie. Dane dotyczące osób nieobecnych i osób małoletnich przekazują osoby pełnoletnie wspólnie z nimi zamieszkałe. Dane dotyczące osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania zostaną pozyskane – w zakresie posiadanej dokumentacji – od właścicieli, administratorów lub zarządców obiektów przy wykorzystaniu aplikacji internetowej. Obowiązek przekazania danych o mieszkaniach, budynkach, obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz zamieszkanym pomieszczeniach niebędących mieszkaniami zostanie zrealizowany przez podmioty zarządzające obiektami – nie będzie to obowiązkiem zamieszkałych tam osób fizycznych.

8. Co jeśli ktoś nie ma dostępu do Internetu?

W czasie spisu powszechnego 2021 dla wszystkich zainteresowanych zapewniony będzie bezpłatny dostęp do pomieszczeń wyposażonych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu w:

- gminnych biurach spisowych
- jednostkach służb statystyki publicznej;
- urzędach wojewódzkich;
- urzędach obsługujących wójtów (burmistrzów, prezydentów).

9. Co jeśli ktoś nie dopełni obowiązku spisowego poprzez samopis Internetowy ?

Jeżeli osoba objęta spisem powszechnym nie może dopełnić obowiązku samospisu przez Internet (w szczególności ze względu na stan zdrowia lub inny uzasadniony interes tej osoby, np. wypadki losowe), dane są zbierane przez rachmistrzów spisowych metodami:

- wywiadu telefonicznego,
- wywiadu bezpośredniego;

Osoba fizyczna objęta spisem powszechnym nie może odmówić udzielenia informacji w ramach spisu powszechnego z zastosowaniem ww. metod zbierania danych.

***Uwaga!** Za niedopełnienie obowiązku spisowego ustawa o statystyce publicznej w art. 57 przewiduje karę grzywny, a o jej wysokości decyduje sąd.

10. Czy dane osobowe zebrane w spisie powszechnym ludności i mieszkań są bezpieczne?

Tak, dane osobowe zebrane w spisie powszechnym podlegają tajemnicy statystycznej, w rozumieniu art. 10 ustawy o statystyce publicznej z 1995 r. Osoby wykonujące prace spisowe są obowiązane do przestrzegania tajemnicy statystycznej i mogą być dopuszczone do wykonywania tych prac po przeszkoleniu i pouczeniu o istocie tajemnicy statystycznej oraz po złożeniu pisemnego przyrzeczenia o treści:

„Przyrzekam, że będę wykonywać swoje prace na rzecz statystyki publicznej z całą rzetelnością, zgodnie z etyką zawodową statystyka, a poznane w czasie ich wykonywania dane jednostkowe zachowam w tajemnicy wobec osób trzecich.”

Pisemne przyrzeczenie, jest składane właściwemu komisarzowi spisowemu. Zgodnie z ustawą o statystyce publicznej (art. 54-55) osoba, która naruszy tajemnicę statystyczną, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3. Ponadto jeśli osoba wykorzystuje dane statystyczne, z którymi zapoznała się w związku z wykonywaniem pracy lub

czynności na zlecenie prowadzącego badanie statystyczne statystyki publicznej w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5.

Spis a RODO (ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych) - w związku z przetwarzaniem danych osobowych, w celu przeprowadzenia spisu powszechnego przez służby statystyki publicznej nie stosuje się artykułów: 15, 16, 18 i 21 rozporządzenia RODO. Oznacza to, że **w przypadku przetwarzania danych osobowych w spisie powszechnym osoba, której dane są przetwarzane nie będzie mogła wykonać:**

- prawa dostępu, o którym mowa w art. 15 rozporządzenia,
- prawa do sprostowania danych, o którym mowa w art. 16 rozporządzenia,
- prawa do ograniczenia przetwarzania, o którym mowa w art. 18 rozporządzenia
- prawa do sprzeciwu, o którym mowa w art. 21 rozporządzenia.

Jednocześnie w związku z art. 17 ust. 3 lit. d rozporządzenia o RODO osobie, której dane dotyczą może nie przysługiwać prawo do żądania usunięcia danych.

11. Organizacja aparatu spisowego.

Obowiązek realizacji spisów powszechnych spoczywa na Prezesie Głównego Urzędu Statystycznego, który jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach statystyki. Prezes GUS wykonuje swoje zadania przy pomocy służb statystyki publicznej, szczegółowo opisanych w rozdziale 3. ustawy o statystyce publicznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 649). Powyższa ustawa ustala również zasady, organizację i tryb prowadzenia badań statystycznych. W odniesieniu do spisu powszechnego ustawa wskazuje, że udział w badaniu jest obowiązkowy, a realizacja spisu wymaga odrębnej ustawy (art. 9. ustawy o statystyce publicznej).

Realizacją spisu powszechnego kierują kolejno:

- Generalny Komisarz Spisowy – Prezes GUS, dr Dominik Rozkrut
- Zastępca Generalnego Komisarza Spisowego – Dyrektor Centralnego Biura Spisowego (CBS) – dr Janusz Dygaszewicz
- Wojewódzki komisarz spisowy - wojewódzkie biuro spisowe - wojewodowa a jego zastępca - dyrektor urzędu statycznego
- Gminny komisarz spisowy – gminne biuro spisowe – wójt, burmistrz prezydent

12. Kim jest rachmistrz spisowy i kto nim może zostać ?

Rachmistrzem spisowym jest osoba upoważniona przez statystykę publiczną do zbierania danych, spełniająca następujące warunki:

- osoba pełnoletnia
- zamieszkała na terenie danej gminy
- ciesząca się nieposzlakowaną opinią
- posiadająca co najmniej średnie wykształcenie
- posługująca się językiem polskim w mowie i w piśmie
- która nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe
- która odbyła szkolenie i uzyskała pozytywny wynik z egzaminu testowego, sprawdzającego wiedzę i przygotowanie do wykonywania czynności objętych metodą zbierania danych

- powołana przez zastępcę właściwego wojewódzkiego komisarza spisowego spośród osób, które uzyskały najwyższą liczbę punktów z egzaminu testowego, kierując się kolejnością na liście kandydatów na rachmistrzów terenowych

13. Jak rozpoznać rachmistrza ?

Posiada identyfikator umieszczony w widocznym miejscu, zawierający następujące informacje:

- imię, nazwisko,
- zdjęcie,
- numer, nazwę i logo wojewódzkiego biura spisowego,
- określenie terenu gminy, na którym jest upoważniony do przeprowadzania wywiadu,
- podpis osoby upoważnionej,
- okres na jaki identyfikator został wystawiony.

14. Jakie wynagrodzenie otrzyma rachmistrz?

Wynagrodzenie rachmistrza to stawka 7zł pomnożona przez liczbę prawidłowo spisanych osób.

15. Czy w ramach prac spisowych przewidziane jest dodatkowe wynagrodzenie?

Pracownicy statystyki publicznej wykonują prace związane z NSP w ramach swoich obowiązków służbowych, natomiast ustawa o NSP 2021, w art. 38 przewiduje dodatkowe wynagrodzenie w formie wynagrodzeń, dodatków spisowych, nagród.

16. Ile będzie kosztowała realizacja narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań 2021?

Zaplanowano, że wydatki spisowe na lata 2019 – 2023 wyniosą 386 mln zł, tj.:

- 2019- 12 mln,
- 2020 – 23 mln,
- 2021 – 342 mln,
- 2022 – 9 mln,
- 2023- 0

17. Jak będzie popularyzowany spis?

NSP będzie promowany na poziomie ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym poprzez media (radio, telewizję, prasę). Przeprowadzona będzie ogólnopolska kampania informacyjna pod hasłami „Liczymy się dla Polski” oraz „Liczy się każdy”, w której mieszkańcy Polski będą informowani o obowiązku spisowym, możliwych metodach spisu i bezpieczeństwie danych. Kampania informacyjna zakłada również promocje NSP poprzez Internet (stronę www.spis.gov.pl, media społecznościowe, serwisy informacyjne on-line). Popularyzacja spisu będzie realizowana również podczas specjalnie zorganizowanych spotkań z władzami lokalnymi i regionalnymi, we współpracy z innymi resortami i urzędami centralnymi. Działania popularyzujące NSP będą realizowane w ramach spotkań edukacyjnych

18. W jakim celu realizuje się spis próbny?

Spis próbny to zgodnie z literaturą przedmiotu generalny sprawdzian przyjętych do badania zasadniczego rozwiązań metodologicznych, organizacyjnych, technicznych i popularyzacyjnych. W NSP 2021 zdecydowano się na realizację dwóch spisów próbnych w celowo dobranych gminach. Gminy zostały wybrane

na podstawie opracowanych wskaźników uwzględniających m.in. charakter gminy (miejska, wiejska, miejsko-wiejska) gęstość zaludnienia, struktura wieku mieszkańców gminy, migracje, stopa bezrobocia, typ zabudowy.

19. Gdzie są realizowane spisy próbne?

Pierwszy spis próbny zrealizowany został w 2019 r. (od 1 do 31 października) w gminie Czerwińsk nad Wisłą (woj. mazowieckie) i Sierakowice (woj. pomorskie). Drugi spis próbny odbędzie się od 1 do 30 kwietnia 2020 w 16 wybranych gminach. Wytypowane gminy zostały ujęte w art. 26 ustawy o NSP 2021. Są to:

- 1) Chełmno – gmina wiejska, powiat chełmiński, województwo kujawsko-pomorskie;
- 2) Dubicze Cerkiewne – gmina wiejska, powiat hajnowski, województwo podlaskie;
- 3) Gubin – gmina miejska, powiat krośnieński, województwo lubuskie;
- 4) Jabłonka – gmina wiejska, powiat nowotarski, województwo małopolskie;
- 5) Kleszczów – gmina wiejska, powiat bełchatowski, województwo łódzkie;
- 6) Kłodzko – gmina wiejska, powiat kłodzki, województwo dolnośląskie;
- 7) Kołbaskowo – gmina wiejska, powiat policki, województwo zachodniopomorskie;
- 8) Prószków – gmina miejsko-wiejska, powiat opolski, województwo opolskie;
- 9) Lesznów – gmina wiejska, powiat piaseczyński, województwo mazowieckie;
- 10) Lidzbark Warmiński – gmina wiejska, powiat lidzbarski, województwo warmińsko--mazurskie;
- 11) Puck – gmina wiejska, powiat pucki, województwo pomorskie;
- 12) Puszczykowo – gmina miejska, powiat poznański, województwo wielkopolskie;
- 13) Radymno – gmina miejska, powiat jarosławski, województwo podkarpackie;
- 14) Skierbieszów – gmina wiejska, powiat zamojski, województwo lubelskie;
- 15) Wąchock – gmina miejsko-wiejska, powiat starachowicki, województwo świętokrzyskie;
- 16) Wojkowice – gmina miejska, powiat będziński, województwo śląskie.